

”Goed afscheid nemen van groot belang”

Missionair werkers die naar hun thuisbasis terugkeren, moeten niet met één been in de buitenlandse samenleving blijven staan. Dat is een van de factoren die het opnieuw een goede plek vinden in het land van herkomst sterk bemoeilijkt, stelt psychologe Margrete Bac-Fahner. „Om weer in Nederland te kunnen beginnen, moet je echt afscheid hebben genomen van het land waar je hebt gewoond en gewerkt.”

Een groot deel van haar jeugd bracht Margrete Bac (36) door op het zendingsveld van de Gereformeerde Gemeenten in Irian Jaya. Op dit moment werkt ze een dag per week als psychologe voor het mede door haar opgerichte Instituut voor Transculturele en Missionaire Psychologie (ITMP) in Amersfoort. Debriefing van missionaire werkers is een van haar taken.

Het gaat er daarbij om mensen te laten terugblikken op de zakelijke en persoonlijke aspecten van hun werk en verblijf in het buitenland, zowel in positieve als in negatieve zin. Vaak gebeurt dit bij de organisatie die de uitzending verzorgde.

Sommige instanties schakelen hiervoor het ITMP in. Behalve persoonlijke terugkeergesprekken biedt dit instituut re-entry-cursussen aan, waarbij deelnemers hun ervaringen niet alleen met een deskundige maar ook met elkaar kunnen delen. In gesprekken met oud-zendings- en ontwikkelingswerkers valt het Bac op dat ze een sterke behoefte hebben hun verhaal meer dan eens te vertellen. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om hun ervaring met schrijnende armoede. „Het is belangrijk dat hun omgeving, familie en vrienden, daarnaar blijft luisteren. Ik hoor het vooral met een psychologische bril aan. Zit iemand lekker in zijn vel, komt hij met of zonder frustraties thuis, hoe kan hij een brug slaan naar de toekomst?”

Vaak is een debriefingsgesprek van zo'n anderhalf uur voldoende, is Bacs ervaring. In 20 procent van de gevallen krijgt het eerste contact een vervolg. Een verhaal apart vormt de begeleiding van mensen die na een traumatische ervaring, zoals een tsunami of een kidnapping, terugkeerden. „Dan is meestal een langere begeleiding nodig, waarbij de verwerking van het trauma centraal staat.”

Rituelen

Een geslaagde terugkeer begint met een goed afscheid van het gebied waar de missionair werker vandaan komt, stelt Bac. „Rituelen kunnen helpen om dat vorm te geven. Het gaat dan bijvoorbeeld om afscheidsetentjes, het voor de laatste keer bezoeken van plaatsen die tijdens de uitzending belangrijk waren en het meenemen van tastbare herinneringen aan het land.”

De psychologe benadrukt dat afscheid nemen pijn doet. „Soms willen mensen die pijn niet voelen. Ze zeggen gewoon ”Dag” en keren terug. Vaak komt de pijn dan later alsnog. Dat zie je ook bij mensen die plotseling moesten evacueren. In een aantal gevallen adviseer ik mensen zelfs naar het gebied terug te gaan om alsnog invulling aan het afscheid te geven. Om in Nederland opnieuw te kunnen beginnen, is dat van groot belang.”

Een bewust afscheid van het zendingsgebied betekent niet dat terugkeer in de Nederlandse samenleving automatisch vlekkeloos verloopt. „Het is een proces. Je moet je losmaken van een land waarop je heel sterk betrokken bent, in Nederland opnieuw beginnen en dan weer betrokken raken op deze samenleving. Tijdens de losmakingsfase bevind je je in een soort niemandsland. Dat kan heel chaotisch zijn, mede omdat veel zaken onzeker zijn. Denk bijvoorbeeld aan het zoeken van ander

werk.”

In een aantal gevallen merkt Bac dat mensen er ook na jaren niet in slagen weer in Nederland te aarden. „Soms zijn ze teruggekeerd, terwijl ze dat eigenlijk niet wilden. Ze deden het vanwege onderwijs voor hun kinderen, het beëindigen van financiële support of een conflict met het team waarin ze werkten. Ook kunnen nare ervaringen die ze voor hun uitzending of tijdens een verlof hebben opgedaan, een rol spelen. Als je in Nederland bent, terwijl je hier eigenlijk niet wilt zijn, kun je niet goed re-integreren. Je zult eerst voor jezelf de keus moeten maken dat je in Nederland een nieuw bestaan wilt opbouwen.”

Meer dan eens hoort Bac voormalige missionair werkers zeggen dat ze zich meer Afrikaan of Aziaat voelen dan Nederlander. „Ze zijn wel opnieuw begonnen, maar voelen zich hier niet echt thuis. Het klikt niet meer met de Nederlandse mentaliteit.” Ze ziet het als een reëel gevaar dat mensen hun periode op het zendingsveld gaan idealiseren. „Ze blijven als het ware met één been in het buitenland staan. Dat belemmert het investeren in nieuwe contacten in Nederland. Als het goed is, komt de beleving van de positieve en negatieve kanten van beide culturen na verloop van tijd met elkaar in evenwicht.”

Reformatorisch Dagblad, december 2006

[ITMP heet tegenwoordig InTransit, zie www.intransit.nl]